

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԻ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐԻ ՀԱՎԱԲՈՒՅԹ

Վեհափառ Հայրապետի երկարամյա հետևողական աշխատանքի շնորհիվ այսօր Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը ծաղկման ու վերազարթոնքի մի և՛ նոր շրջան է ապրում: Այս վերազարթոնքի ու Ս. Էջմիածնի կենսունակության վկաներն են Մայր Աթոռի երիտասարդ միաբանները, որոնք պատրաստվում են իրենց ուսերին կրելու ազգին ու Եկեղեցուն ծառայելու պարտականությունը: Սակայն այսօր Մայր Աթոռի երիտասարդ միաբանները Վեհափառ Հայրապետի կարգադրությամբ հոգևոր ծառայության են նշանակված տարբեր երկրներում և կամ իրենց կրթությունն են շարունակում քույր Եկեղեցիների ուսումնական բարձրագույն հաստատություններում: Գործի բերումով նրանցից շատերը երբեմն երկար ժամանակով հնարավորություն չեն ունենում այցելել Մայր Աթոռ, հանդիպել իրենց միաբան եղբայրներին, խոսել ձեռքբերումների ու մտահոգությունների մասին:

Ահա այս պատճառով, ինչպես նաև երիտասարդ միաբանների միջև եղբայրական սերտ կապ ստեղծելու նպատակով, ընթացիկ տարվա փետրվարի 16-ից 22-ը Նորին Սուրբ Օծույթուն Ս. Ս. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Հայրապետի հրավերով հայ հավատքի ու ազգային ոգու կենտրոն Ս. Էջմիածնում տեղի ունեցավ Մայր Աթոռի երիտասարդ միաբանների առաջին հավաքույթը:

Հավաքույթին մասնակցում էին Մայր Հայրենիքում ու արտասահմանյան տարբեր երկրներում պաշտոնավարող և ուսանող Մայր Աթոռի հետևյալ երիտասարդ միաբանները.

1. Հայկազուն ծայրագույն վրդ. Նաջարյան (ԱՄՆ):
2. Հովնան վրդ. Տերտերյան (Կանադա):
3. Զատիկ վրդ. Ավետիքյան (Ֆրանսիա):

4. Արամայիս վրդ. Ծլուկյան (Ռումինիա):

5. Ասողիկ վրդ. Արիստակեսյան (Հայաստան):

6. Պարզև վրդ. Մարտիրոսյան (Հայաստան):

7. Սասուն վրդ. Զմրուխտյան (ԱՄՆ):

8. Արարատ վրդ. Գալթազյան (Սիրիա):

9. Օշական վրդ. Գյուլգյուլյան (Կանադա):

10. Աբել արք. Օղլուգյան (Ավստրիա):

11. Ծնորհք արք. Բաղդասարյան (Անգլիա):

12. Եզրաս արք. Ներսիսյան (Լեհիստան):

13. Սեպուհ արք. Զուլյան (Հայաստան):

14. Նավասարդ արք. Կոնյան (Հայաստան):

15. Սերովքե արք. Իսախանյան (Հայաստան):

16. Աթրահամ արք. Մկրտչյան (Հայաստան):

Հավաքույթի պաշտոնական բացումը և առաջին նիստը գումարվեց փետրվարի 16-ին, առավոտյան ժամը 11-ին, Վեհափառում նախագահությամբ Ամենայն Հայոց Հայրապետի:

Միաբաններին ողջունեց և բարի գալուստ մաղթեց Մայր Աթոռի դիվանապետ գերաշնորհ Ս. Ներսես արքեպս. Պողոս-պալյանը.

«Ինչպես անցյալում, այսօր ևս մեր ազգային կյանքում այս ու այնտեղ հաճախ ենք լսում մտահոգ մարդկանց կողմից իբրև կիսամեղադրանք ապաված հետևյալ խոսքերը, թե Հայ Եկեղեցին տակավին կարիքն ունի մեծ թվով գիտակից ու զարգացած հոգևորականների, և այս ողորդությամբ պետք եղած ուղղորդությունն ու աշ-

խատանքը չի կատարվում մեր Եկեղեցու ղեկավար անձանց կողմից, ինչպես որ հարկն է:

Այսօր, երբ Ս. Էջմիածնի դարավոր կամարների տակ ենք հավաքվել Հայաստանյայց Եկեղեցուն ծառայելու սիրով թրծված մի բոլոր երիտասարդ հոգևոր հայրեր, ուրոք անցյալ տասը-տասնհինգ տարիների ընթացքում իրենց ուսումն ասացել են մեր հոգևոր ճեմարանի հարկի տակ և իբրև կուսակրոն վեղարավորներ նվիրվել իրենց կոչման՝ Հայ Եկեղեցուն ծառայելու սրբազան գործի գիտակցությամբ, բնականաբար մեր սրտերը ուրախությամբ և խնդությամբ են լցվում և մխիթարվում ենք այն մտածումով, որ ահավասիկ գիտակից մի բոլոր երիտասարդներ գալիս են խտացնելու մեր շարքերը և հավանաբար մի օր մենք այլևս ափսոսանքով չենք նայելու ետ՝ ասելով «հունձք բազում են և մշակք սակաք»:

Եթե Հայ Եկեղեցու կյանքի վերջին հարյուրամյակի պատմությունը քննենք, կտեսնենք, թե ինչպիսի ահավոր դժվար վիճակներից է մա անցել: Հատկապես Օսմանյան կայսրության տիրակալության շրջանում և Մեծ Եղեռնի օրերին երկու միլիոն անմեղ հայ զոհերի շարքում անխնա կերպով կոտորվեցին ման հազարավոր Հայ Եկեղեցու սպասավորներ: Նրանք բոլորը մարտիրոսության պատկին արժանացան իրենց հավատքի համար չարաչար բռնադատվելով և սպանվելով:

Եղեռնը Հայաստանյայց Եկեղեցու հիմքերին ամենամահացու հարվածը հասցրեց, Արևմտյան Հայաստանում գործող շուրջ երկու հազար հաշվառվող եկեղեցիներ, վանքեր ու սրբավայրեր անջքացան, ավելի քան երեք հազար հայ հոգևոր սպասավորներ կոտորվեցին:

Քսաներորդ դարակզբում Արևելյան Հայաստանում դրությունը ավելի հուսադրիչ չէր, թեև Մայր Աթոռում կար մի սերունդ Արևմտյան Եվրոպայում բարձրագույն կրթություն ստացած և պատրաստ վերակերտումի ծառայության՝ մոր սնվումներարկելու համար Հայց. Եկեղեցուն, սակայն նրանք ևս հնարավորությունը չունեցան՝ զոհ դառնալով ինչ-ինչ քաղաքական վերիվայրումների: Այս գիտակից սերունդն էր, որ երջանկահիշատակ Գևորգ Ե Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի կողքին կանգնած 1918 թվականի մայիսին Սարգսյան պատի, Բաշ Սարգսյանի և Ղարաբաղի մարտերում ոգի ներշնչեց մեր ժողովրդին:

Ընթամենը մի բոլոր հոգևորականներ էին կենդանի մնացել, հայ ժողովրդի կյանքի վերիվայրումներից հետո, գիտակից իրենց

կոչման և առաքելության, որոնց վրա էր ծանրանում բարոյական պարտքը վերակենդանացնելու մահացու կերպով վիրավոր Հայաստանյայց Եկեղեցին:

1945 թվականին Ս. Էջմիածնում գումարված Ազգային-Եկեղեցական Ժողովը Գեվորգ Զ-ին ընտրեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոս: Երջանկահիշատակ Գևորգ Զ կաթողիկոսի անխոնջ ջանքերին իբրև հետևյալ վերաբացվեցին Էջմիածնում հոգևոր ճեմարանը, բազմաթիվ հայ եկեղեցիներ, վերահրատարակվել սկսեց «Էջմիածին» ամսագիրը՝ իբրև շարունակություն «Արարատ» ամսագրի և ստեղծվեց մի մոր միաբանություն:

Աստուծո նախախնամական աչի հովանավորությամբ 1955 թվականին Լուսավորչի գահ բարձրացավ առաքելաշաղկապ Վազգեն Ա Հայրապետը, որն իր ավելի քան երեսնամյա տքնաջան աշխատանքով մի մոր էջ բացեց մեր Եկեղեցու կյանքում, եկեղեցականների մի մոր սերունդ ընձյուղեց Հայց. Եկեղեցու ծոցում և Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը վերաշինության ու ծաղկման մի մոր շրջան ապրեց:

Սիրելի երիտասարդ հոգևոր եղբայրներ, դուք մոր տասնամյակների սերունդների վերջին հունձքն եք: Այսօր հավաքված Մայր աթոռի դարավոր կամարների ներքո՝ ունենալու եք ձեր միաբանական միստերը: Ի սրտե ձեզ ողջունում եմ՝ և ձեր ազնիվ ծրագրերին մաղթում ամենայն հաջողություն:

Այս աթոթիվ, ուզում եմ մի քանի խոսքով անդրադառնալ Հայաստանյայց Եկեղեցու ներկա վիճակին: Արդյո՞ք բավարար թվով եկեղեցականներ ունենալը պիտի լուծի մեր առաջ դրված եկեղեցական-կրոնական բոլոր տագնապալի հարցերը: Բնականաբար ինչպես որևէ մի կազմակերպություն, առավել ևս Հայաստանյայց Եկեղեցին անհետաձգելիորեն կարիքն ունի մի կանոնագրության (դուք գիտեք, որ այս հարցով մտահոգվել է իր գահակալության առաջին իսկ օրվանից Վազգեն Ա կաթողիկոսը), որը լինելու է Եկեղեցու ամբողջության մեջ, նվիրապետական Աթոռների տեղը ճշտող հիմք, ինչպես ման ամեն մեկի դերը բնորոշող:

Ահա այս ուղղությամբ վերջին տասնամյակներում և ի մասնավորի անցնող յոթ տարիների ընթացքում Վեհափառ Հայրապետի նախաձեռնությամբ ու հովանավորությամբ կարևոր աշխատանք տարվեց Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում՝ հատուկ մի հանձնախմբի կողմից:

Վերոհիշյալ կանոնադրության նախագծի

կազմության գուգահեռ Մայր Աթոռը բարգավաճեց, շինարարական նոր ծրագրեր իրագործվեցին, հոգևոր ճեմարանը իր հունձքը տարվե տարի տվեց, միջեկեղեցական՝ Էկումենիկ ասպարեզում Հայց. Եկեղեցին իր գործունեության շրջանակները առավել ընդարձակեց, աշխարհի խաղաղության և զինաթափության ազնիվ գործի իրականացման ասպարեզում իր ձայնը բարձր հնչեցրեց, մեր գործող եկեղեցիների թիվը ավելացավ և հայ ժողովրդի հետևակ Հայց. Եկեղեցին կարծեք մտավ բնական կյանքի ուղու մեջ:

Սակայն վերջին երեսուն տարիների ընթացքում Մայր Աթոռի և Կիլիկյան Աթոռի միջև ստեղծված հարաբերությունների սրվածությունը, դժբախտաբար, հնարավոր չեղավ վերացնել, որովհետև Կիլիկյան Աթոռը թեմեր և հովվություններ գրավելու իր նկրտումները չդադարեցրեց: Չանոթ է բոլորիս Կիլիկյան Աթոռի ձգտումը արտասահմանի հայությունը հոգևորապես անջատելու Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի իշխանությունից: Բազմիցս և՛ երջանակահիշատակ Խորեն Ա, և՛ Գաբրելյան Բ Կիլիկիո կաթողիկոսները բացահայտ կերպով հայտարարել են օտար թերթերի թղթակիցներին, որ Սիլյուոքի հայության հոգևոր ղեկավարները իրենք են: Բնականաբար, այս ոգին միայն ցավ է պատճառում մեզ բոլորիս, հայրենի իրականությունից և 17-դարյա պատմություն ունեցող Ս. Էջմիածնից սիլյուոքահայությունը բաժանելու փորձերը ծանրորեն ցավալի երևույթներ են:

Սիրելի միաբանակից եղբայրներ: Հակառակ մեր առջև դրված այս բոլոր հարցերին, մենք պետք է լավատես լինենք, մեր արտերը պետք է լցված լինեն լավատեսության, եղբայրական ջերմ զգացումներով, որովհետև մենք ամուր կերպով կանգնած ենք մեր հայրենի սրբազան հողի վրա սրբագործված մեր նախնաց արյունով: Պետք է լավատես լինենք, որ շուրջ 1700 տարվա պատմություն, մշակույթ ու ավանդություն ունեցող այս սրբազան հաստատության զավակներն ենք: Այն հաստատության, որ սրբագործվեց մեր հավատի հայր Ս. Գրիգոր Լուսավորչի աղոթքներով, և ուր իջավ ինքը՝ Աստվածորդին Հիսուս Միածինը: Այս սուրբ հաստատությունը մեր Եկեղեցու սիրտն է և մեր հավատի օրրանը:

Ամուր կանգնած սույն սրբազան կովանների վրա, իբրև զինվորյալ միաբաններ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի շարունակենք մեր սրբազան առաքելությունը՝ քրիստոսանվեր, ազգամվեր և մարդասիրական:

Սույն մտածումներով վերջացնում եմ իմ խոսքերը ձեզ, սիրելիներ, բոլորիդ մաղթելով հաջողություն ձեր սրբազան կոչման մեջ և բարեհաջող ընթացք ձեր նիստերին: «Բարի առաքեցալք»:

Ապա Մայր Աթոռի երիտասարդ միաբանների անունից շնորհակալական խոսքով հանդես եկավ հոգեշնորհ Ս. Հովնան վրդ. Տերտերյանը.

«Վեհափառ Տեր,

Հանուն Ս. Էջմիածնի երիտասարդ միաբաններու հավաքին, առաջին իսկ առիթով պարտք կզգամ Ձերդ Սրբության մատուցելու որդիական մեր մաքուր սերն ու երախտիքը, որ Ձեր նախաձեռնությամբ ու հայրական հոգատարության ներքո պատմական այս օրը ու հաջորդական օրերու հանդիպումը կարելի դարձավ ի սեր Մայր Հայրենիքի ու Ս. Էջմիածնի, բայց մանավանդ Ձեզի համար՝ զգալու հոգեկան բավարարությունն ու մխիթարությունը Ձեր զավակներու ներկայության, որոնք առաջին անգամ ըլլալով բոլորեքյան հավաքված են այսօր այստեղ Ձեր շունչի տակ:

1986 տարեշրջանի նոյեմբեր ամսին, Ս. Էջմիածին իմ այցելության ընթացքին, Ձերդ Սրբության ներկայացուցչի նման միաբանական հավաքի մը անհրաժեշտությունը և ապա Թորոնթո վերադարձիս ճանապարհին նամակով մը կարողարացնելի իմ առաջարկը: Ծառ պարզորեն արտահայտելու համար իմ առաջարկն ու պատճառաբանությունները, ամփոփ կուզեմ ըսել, որ նման միաբանական հավաքույթ մը, հանդիպում մը առաջին իսկ առիթով անհրաժեշտություն է միաբանական կյանքն մը նեղս, որը անպայմանորեն կունենա ու կստեղծե դրական մթնոլորտ, կապահովե ու կամրապնդե կապն ու փոխհարաբերությունը միաբաններու միջև, կօգնե, որ միաբանները իրար հանդեպ ունենան եղբայրական սեր ու իրարհասկացողություն, համագործակցություն, և այս բոլորը ի սեր և հօգուտ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի:

Սիրելի միաբանակից եղբայրներ, իմ մաղթանքն է, որ մենք այս ժողովը կազմակերպենք բարի տրամադրությամբ, բայց մանավանդ առաջնորդվենք Ս. Ավետարանի ոգով: Վեհափառ Հայրապետի նախաձեռնությամբ կազմակերպված այս ժողովը ունի ծրագիր մը, որուն պետք է հետևինք բժախնդրությամբ ու կարգապահությամբ: Այդ խոսքով, ժողովի կանոնավորությունը պիտի ցույց տա մեր սերն ու հարգանքը Վեհափառ Հայրապետի անձի նկատմամբ և մեր նվիրումի ու գիտակցության չափը հանդեպ Ս. Էջմիածնի ու անոր առաքելու-

թյան: Սույն ժողովը պետք է քննարկե միաբանական մտահոգություններ, որոնք առավելաբար առնչություն ունին մեր եկեղեցական կյանքին հետ: Այսպես, օրինակ, քննարկում որոշակի երևույթներու, որոնք մաս կկազմեն հովիվի մը կյանքին ու անոր մտահոգություններուն, հաղորդության մատուցման նոր եղանակի որդեգրում, կուսակրոն քահանայություն, հայ հոգևորականներու մասնակցությունը միջեկեղեցական ժողովներուն, Անթիքիս-Էջմիածին փոխհարաբերությունը և այլն: Բայց կուգենք այստեղ հստակեցնել, որ մեր կողմն է կատարվածը միայն քննարկումը պիտի ըլլա նման հարցերու, որոնք ի պահանջել հարկի պետք է ներկայացնել պաշտոնապես Վեհափառ Հայրապետի ուղարկությամբ:

Սույն ժողովը պետք է լավ մտածե ստեղծելու համար դրվածք մը, որով կարելի ըլլա ապահովել կապը Մայր Աթոռի հետ ընդհանրապես: Այս ողորդությամբ իմ մտքի մեջ ունեցած ծրագիրը հետևյալն է, որ Մայր Աթոռն մեկը պաշտոն առնե ամսական արագ տեղեկություններ պատրաստելու և հղելու Մայր Աթոռի այն միաբաններուն, որոնք կծառայեն արտասահմանի մեջ: Իսկ կարևոր միջոցառումներու պարագային տվյալ անձը հեռագրով տեղեկացնե արտասահմանի մեջ ծառայող միաբաններն մեկուն, որն իր հերթին պատճենը հղե բոլորին:

Սույն ժողովը լավագույն առիթն է, որ մենք լրջորեն մտածենք ձեռնարկելու հոգևոր գրականության հրատարակչական աշխատանքին՝ միշտ Մայր Աթոռին հովանավորությամբ ներքո և հրամանավ Նորին Սրբությանը:

Սույն ժողովին կհաջորդեն տեղական բնույթի ժողովներ առանձին աշխարհագրական մասերու մեջ, հատկապես Ամերիկայի ու Եվրոպայի մեջ: Իսկ երկու տարին մեկ անգամ գումարվին միաբանական ժողովներ Մայր Աթոռի մեջ Վեհափառ Հայրապետի նախաձեռնությամբ ու նախագահությամբ:

Սույն ժողովը պետք է ունենա ատենապետ մը ու փոխատենապետ մը, ատենադպիր մը ու փոխատենադպիր մը, որոնք հաճախ առնեն ժողովներու կանոնավորությանը ու արձանագրությանը պարտականությունները: Այս ձևով կապահովենք նաև ժողովներու հաղորդագրությունը և՛ հայերեն, և՛ անգլերեն լեզվով՝ արտասահմանի թերթերուն համար:

Միքելի միաբանակից եղբայրներ, սույն ժողովը իր տեսակին մեջ առաջինն է, և

այս ժողովը բոլորիս պիտի ընձեռնե նորա-նոր փորձառություններ: Անկասկածորեն այս հանդիպումը դուռն է առավել արդյունավետ մեր միջև և սկիզբը առավել արդյունավետ համագործակցության: Այս հանդիպումը բոլորիս համար ուխտի սրբազան պահ մը թող հանդիսանա, մեր մեջ վերանորոգելու համար ամբողջական նվիրումը Ս. Էջմիածնին, հավատարմությունը դեպի Մայր Հայրենիքը և հնազանդությունը Վեհափառ Հայրապետի հրահանգներուն:

Վեհափառ Տեր, այս պահը Ձեզի համար, վստահ ենք, գերազույն երջանկությամբ պահն է, երբ շրջապատված Ձեր գավակներով, կտեսնեք հունձքը Ձեր աշխատանքներուն: Մեր աղոթքն է առ Աստված, որ Ձեզ պարգևե կենաց երկար ու քաջաբողջ տարիներ, որպեսզի Ձեր Հայրապետական օրհնության ներքո աճի ու բարեգարգի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը և համայն Հայաստանյայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին:

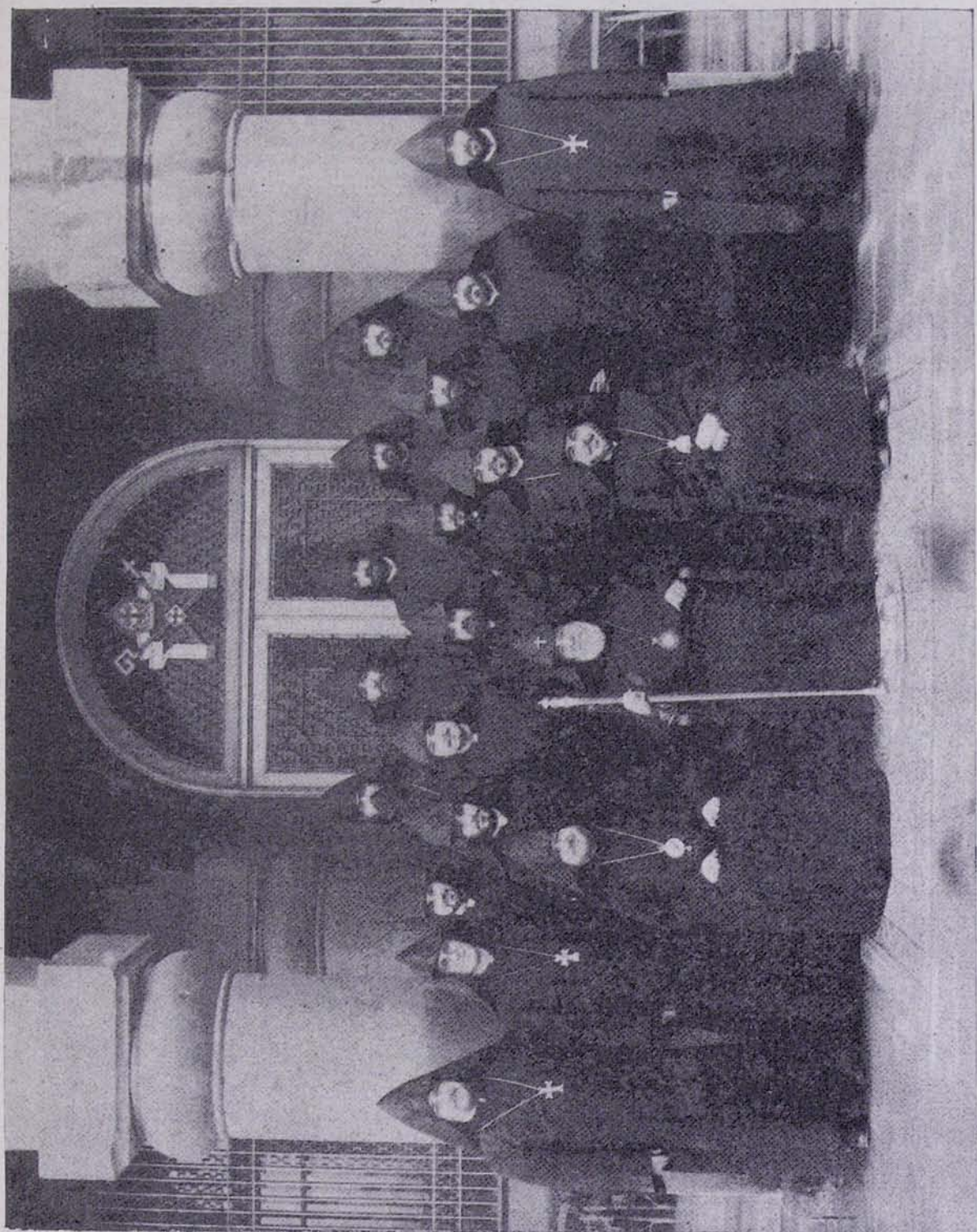
Վերջում իր օրհնության, գնահատանքի ու մաղթանքի խոսքն ասաց Վեհափառ Հայրապետը:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԽՈՍԺՐԸ

Երիտասարդ միաբանների հավաքությամբ է այս: Ես իմ հայրական ողջույնն ու օրհնությունն եմ բերում ձեզ բոլորիդ:

Հոգեկան մեծ մխիթարություն է ինձ համար այս հանդիպումը: Երբ, Աստուծո ողորմությամբ, տկար ուժերով Լուսավորչի Աթոռին բարձրացա, իմ հիմնական մտահոգություններից մեկն էր, թե ես ի՞նչ պիտի կարողանամ իրագործել: Նույնիսկ քիչ հուսահատ վիճակի մեջ էի: Եվ իմ մտահոգություններից մեկն էր, թե արդյոք իմ շրջանին նոր սերունդներ պիտի կարողանա՞ն պատրաստել: Մտածում էի, որ եթե իմ կաթողիկոսության շրջանին չկարողանամ նոր սերունդներ պատրաստել, արժանավոր մարդիկ, հավատարիմ իրենց կոչումին, ի գուր տեղը կաթողիկոս ընտրված պիտի լինեի: Այս մտահոգությունը ինձ տեղապես հետապնդել է մինչև այսօր: Եվ մինչև այսօր էլ տակավին բացարձակ վստահություն չունեմ, որ ես լրիվ հաջող եմ այս գործի մեջ: Սրանով հոռետեսական շեշտ չեմ ուզում դնել, չեմ ստորագնահատում ձեռք բերվածը, սակայն այն հեռու է բավարար լինելուց:

Մեր եկեղեցին իր փառավոր անցյալով իբրև քրիստոնեության սյուն արևելքի սահմանների վրա, որ բազում անգամներ նահատակներ է տվել, արժանի է ավելի լավ

ճակատագիր ունենալու և ավելի լուսավոր ապագա: Այդ ավելի լավ ապագան ապահովելու համար, առաջին հերթին պետք ունենք իսկապես զինվորյալ հոգևորականների, որոնք ամեն բանից առաջ գիտակցությունը ունենան իրենց հոգևոր առաքելության կարևորության մեր ժողովրդի կյանքում:

Ահա այսօր ես ապրում եմ միխոթարության զգացում ձեր ներկայության: Տեսնում եմ, որ ինչ-որ ճանապարհ բացվեց արդեն մեր առաջ: Վերջին 10—20 տարիներին կարողացանք կարևոր թվով հոգևոր մշակներ, Եկեղեցու սպասավորներ պատրաստել: Նրանցից ոմանք արդեն եպիսկոպոսական աստիճանին են հասել: Դուք, ներկա գտնվողներդ, վերջին շրջանի մեր միաբաններն եք: Սրտանց ողջունում եմ այս հավաքույթը, որի նախաձեռնողը եղավ Հովնաթ վարդապետը: Ես մի քիչ տարակուսում էի, թե արդյոք պիտի կարողանա՞ք բոլորդ գալ վերանորոգելու ձեր ուխտը և հավատարմությունը: Բայց ահավասիկ հավաքույթը հնարավոր եղավ և գրեթե բոլորդ էլ ներկա եք:

Այսօր ես ուզում եմ մի հիմնական հարցի շուրջ խոսել: Դուք բոլորդ մեր Եկեղեցու և մեր ժողովրդի զավակներն եք, դուք բոլորդ հոգևոր ճեմարանն եք ավարտել, դուք բոլորդ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի միաբաններն եք: Ձեզանից մտավորապես կենդ աշխատում եք արտասահմանում, մյուս կեսը՝ աչստեղ, և բոլորդ էլ, բացի հոգևոր ճեմարանում ուսանելուց, շարունակել եք ձեր ուսումը այս կամ այն չափով քույր Եկեղեցիների կրթական հաստատություններում: Ձեզանից ոմանք ավարտել են և արդեն դիպլոմներ ունեն, ոմանք Անգլիայից, Գերմանիայից, ոմանք Ֆրանսիայից, Աթենքից կամ Ջագրսկից, Լենինգրադից, Ամերիկայից: Բնականաբար ձեզանից ամեն մեկը, որ ուսանել է քույր Եկեղեցիների հաստատությանց մեջ, անպայման կրում է այդ Եկեղեցիների ազդեցությունը՝ ուսմանքի, մտածելակերպի և հոգևոր մշակույթի առումով: Ոմանք Օրթոդոքս Եկեղեցու, ուրիշներ Կաթոլիկ Եկեղեցու կամ Անգլիկան և Բողոքական Եկեղեցիների: Այս Եկեղեցիների և հետևաբար նրանց կրթական հաստատությունների ուսումնական դրվածքի միջև տարբերություններ կան: Հիմա դուք ինչպե՞ս պիտի հաշտեցնեք այդ տարբերությունները մեր Եկեղեցու ծոցում: Եթե ամեն մեկը իր սովորածի ճանապարհով գնա, այստեղ իրար չենք կարող հասկանալ: Մեկը՝ Օրթոդոքս, մեկը՝ Կաթոլիկ, մեկը՝ Բողոքական կամ

Անգլիկան: Այս բոլորը իրար հետ ամբողջապես չեն ներդաշնակվում: Սա մեկ հարց:

Երկրորդ հարցը. ոչ միայն այս բոլորը իրար հետ չեն ներդաշնակվում, այլ նաև դրանք մեզ հետ չեն ներդաշնակվում: Մենք ոչ Օրթոդոքս ենք, ոչ Կաթոլիկ և ոչ էլ Բողոքական կամ Անգլիկան: Ինչպիսի՞ ուղղություն պիտի որդեգրենք մեր Եկեղեցու կյանքում: Սա շատ կարևոր հարց է: Եվ հիմա ժամանակն է, որ մտածեք այդ մասին: Ոչ միայն աստվածաբանական մտածելակերպի տարբերություններ կան, այլ նաև փիլիսոփայական և հոգեբանական: Նույնիսկ նույն Եկեղեցու ծոցում կան մտայնությանց տարբերություններ: Օրինակ՝ ֆրանսիացի, անգլիացի և գերմանացի կաթոլիկների միջև կան տարբերություններ փիլիսոփայական, աշխարհայացքի և հոգեբանական տեսակետներից: Դա համապատասխան ժողովուրդների նկարագրից և իմացական կազմավորումից ու ավանդություններից կախում ունի: Ինչպես հայտնի է փիլիսոփայության մեջ՝ ֆրանսիացիները ավելի ռացիոնալիստ են: Ֆրանսիացիները առհասարակ ազգովին ռացիոնալիստ մտածողության գծի վրա են գտնվում: Գերմանացիները իդեալիստական մտածողության ուղղություն ունեն, իսկ անգլոսաքսոնները՝ գործնապաշտ կամ պրագմատիստ մտածողության: Սրանք հիմնական երեք ուղղություններն են Եվրոպական ժողովուրդների՝ ռացիոնալիստական, իդեալիստական և պրագմատիստական: Դուք այս բոլորին բնականաբար ծանոթանում եք, արտասահմանցի ուսանողներդ: Արևելքի Օրթոդոքսները հեռու են այս երեք հոսանքներից էլ: Օրթոդոքս մտածելակերպը ոչ ռացիոնալիստ է, ոչ իդեալիստ և ոչ էլ պրագմատիստ, փիլիսոփայական իմաստով: Դրանք եվրոպական ժողովուրդների իմացական կառուցվածքի հետ կապ ունեն: Օրթոդոքս Եկեղեցիները բոլորովին հեռու են այդ բոլորից իբրև Եկեղեցի: Ահավասիկ, նաև փիլիսոփայական ու աշխարհայացքի հարցերի մեջ, այսքան հիմնական տարբերություններ կան արտասահմանյան կրթական հաստատությունների միջև: Այս բոլորից հետո կրկին պիտի վերադառնան նույն հարցին՝ մենք ի՞նչ դիրք պիտի որդեգրենք, ո՞ր ուղղության պիտի հետևենք, ո՞րը պիտի ընդունենք, ո՞րը մերժենք:

Անշուշտ, այս հարցերի շուրջ կարելի է երկար խորհրդածել: Ես անձնապես այս առիթով ուզում եմ հայտնել իմ մտածումը, թե մեր երիտասարդ միաբանները պետք

Է ծանոթանալ այս բոլոր ուղղություններին էլ, որովհետև այդ բոլորը ծառայում են ընդհանուր զարգացման և իմացական հորիզոնի ընդարձակմանը: Լավ է, որ դուք բոլոր ուղղությունների մասին էլ գաղափար ունենաք, որոշ չափով ազդվեք էլ նրանցից: Բայց հետո վերադառնաք մեր Եկեղեցուն, զինված նրանց գիտելիքներով, նրանց ուսմունքով, բայց այդ զենքերը օգտագործեք մեր Եկեղեցու շինության համար: Ոչ թե այդ տեսությունները աղյուսների նման օգտագործեք վերակառուցելու համար մեր Եկեղեցին:

Հայ հոգևորականի առաքելությունն է ծառայել մեր հավատացյալ ժողովրդին: Աստված մեզ այս հատվածն է տվել՝ հայ ժողովրդի զավակները, և այդ սահմաններում մենք մեր պարտքը պիտի կատարենք: Երբեմն ես մտածում եմ մտնել արտասահմանում աշխատողների դրության մեջ և հասկանամ ձեր վիճակը, զգամ այն ազդեցությունները, որոնց դուք ենթարկվում եք անխուսափելի կերպով: Արտասահմանում շրացուցիչ շատ բաներ կան, կրոնական և այլ իմաստներով՝ փառահեղ տաճարներ, մտավորական բարձր մակարդակ, հարուստ գրականություն, կյանքի շուրջ պայմաններ և այլն: Եթե մեկը Հոռոմ այցելի՝ կշշմի: Կարծես կկքես այդ շքեղ ծանրության տակ: Դուք պիտի կարողա-

նա՞ք չեզոքացնել այդ ազդեցությունները և համադրել դրանք ներդաշնակորեն մեր Մայր Եկեղեցու կյանքում:

Մեր Եկեղեցին 1700 տարվա անկրկնելի հուշարձան է, կարիք չունի վերափոխման կամ այս կամ այն ուղղության հարելու: Մեր Եկեղեցին իր անհատականությունը պիտի պահի, նրա արժանիքը դրա մեջ է և մեր առաքելությունն է՝ այն պահպանել իր վավերականության մեջ: Մենք, զինվելով Եվրոպական քույր Եկեղեցիների գիտական մեթոդներով, ծանոթանալով նրանց աստվածաբանական և փիլիսոփայական տեսությանը, պիտի վերադառնանք մեր տունը՝ զորացնելու մեր Մայր Եկեղեցու հիմքերը, որը կարիք ունի տևապես զարգացման, զորացման և ամրապնդման: Ձեր առջև դրված հարցը այդ է: Զգույշ եղեք: Պատասխանատու եք Աստուծո և պատմության առջև:

Ըստ նախօրոք կազմված ծրագրի, լուրաքանչյուր միստի ավարտից հետո կազմվեց արձանագրություն, ուր նշված են տրվել միստի արդյունքներն ու որոշումները: Սույն արձանագրությունները վերջում ներկայացվեցին Վեհափառ Հայրապետի ուշադրությանը:

Ստորև հրատարակում ենք այդ արձանագրությունները:

ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ Ս. ԷԶՄԻԱԾԻՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐԻ
ՀԱՎԱՔՈՒՅԹԻ 1988 թ. ՓԵՏՐՎԱՐԻ 17-Ի ՆԻՍՏԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Սույն թվականի փետրվարի 17-ին, առավոտյան ժամը 10-ին, հոգևոր ճեմարանի հանդիսությունների դահլիճում, տեղի ունեցավ Մայր Աթոռի երիտասարդ միաբանների երկրորդ նիստը:

Նիստի ատենավարն էր Ծիրակի թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Ս. Նարեկ եպս. Ծաքարյանը, ատենադպիրը՝ հոգեշնորհ Ս. Ծնորհք արք. Բաղդասարյանը: Նիստին ներկա էր նաև Մայր Աթոռի դիվանապետ գերաշնորհ Ս. Ներսես արքեպս. Պոգապալյանը:

Նիստն սկսվեց խմբովին արտասանված «Հայր մեր»-ով: Ապա բացման ու ողջույնի խոսքով հանդես եկավ Ս. Նարեկ եպս. Ծաքարյանը: Սրբազան հայրը մասնավորապես շեշտեց այս հավաքի կազմակերպման անհրաժեշտությունը և այն համոզումը հայտնեց, որ հաջորդ նման հավաքույթները, որոնց կազմակերպմանն իր հավանությունն է տվել Նորին Սրբությունը, կանցկացվեն ավելի արդյունավետ ձևով:

Այնուհետև ատենավար սրբազան հայրը խոսք տվեց օրվա զեկուցողներից Ս. Պարզև վրդ. Մարտիրոսյանին:

Առաջին զեկուցման թեման էր՝ «Մարդաբանության լուսաբանումը ըստ տարբեր կրոնների»: Զեկուցող հայր սուրբն իր խոսքի մեջ անդադարաբաժնալ տարբեր կրոններում մարդաբանության հարցի վերաբերյալ արտահայտված տեսակետներին, նշեց օտար կրոնների արտահայտած տեսակետների անկատարությունը այս հարցի վերաբերյալ և վեր հանեց քրիստոնեության տված ամբողջական ու կատարյալ պատկերացումները:

Զեկուցումից հետո տեղի ունեցավ քննարկում հետևյալ հիմնական հարցերի շուրջ.

1. Հոգու մահը ըստ քրիստոնեության և այլ կրոնների:

2. Մարդու փրկությունը քրիստոնեությունից դուրս:

3. Երկրորդ մահը և դրա պատճառները:

4. Մարմնի փրկությունը ըստ քրիստոնեության:

5. Տարբեր կրոնների գերկայացուցիչների միջև հանուն հավատքի մղվող պատերազմների պատճառները և քրիստոնյայի կեցվածքը:

Այնուհետև խոսք տրվեց Ս. Հովնան վրդ. Տերտերյանին: Հոգեշնորհ Հովնան վարդապետի թեման էր՝ «Հոգևոր հովվի պաշտոնը»: Զեկուցող հայր սուրբն իր խոսքի մեջ անդրադարձավ հովվի պաշտոնին ու պարտականություններին, նշեց հովվական ու եկեղեցական-վարչական գործունեության մեջ ծուխի, հոգևորականի, ծխական խորհրդի ու հարակից մարմինների դերն ու նշանակությունը: Այնուհետև հայր սուրբը խոսեց հոգևորականի պարտականությունների ու իրավունքների մասին:

Բննարկման ժամանակ առաջ բաշվեցին հետևյալ հիմնական հարցերը.

1. Հաղորդություն տալու ձևն այսօր՝ կապված ժամանակակից մտահոգող հանգամանքների հետ:

2. Չմկրտված անձանց նկատմամբ, հատկապես մահվան պարագային, հոգևոր բարեպաշտական արարողությունների կատարման հարցը Հայ Եկեղեցուց ներս:

Եղան նաև առաջարկներ աստվածաբանական, ծիսական ու եկեղեցագիտական ասպարեզներում առաջընթաց քայլ կատարելու ու բարեփոխումներ մտցնելու վերաբերյալ: Այս առթիվ նիստի ատենավար Ս. Նարեկ եպս. Ծաքարյանն ու Մայր Աթոռի դիվանապետ Ս. Ներսես արքեպս. Պոգապալյանը առաջարկեցին գումարել առանձին նիստ և ընդունված առաջարկները

ներկայացնել եպիսկոպոսական ընդհանուր ժողովին: Վերջում նիստի փակման խոսքով հանդես եկավ Ս. Նարեկ եպս. Ծաքարյանը:

Նույն օրը, ժամը 12-ին, հավաքություն մասնակիցները ուխտագնացություն կատարեցին Ս. Գեղարդա վանք, ուր կատարվեց «Հանգստյան» ժամերգություն: Ժամերգության ավարտին «Ո՛հ գիտեք, եթե տաճար էք Աստուծոյ և Հոգին Աստուծոյ բնակեալ է ի ձեզ. Եթե որ զտաճար Աստուծոյ ապականէ, ապականեցէ զնա Աստուած, զի տաճար Աստուծոյ սուրբ է, որ էք դուք» (Ա. կորնթ. Գ 16—17) բնաբանով քարոզ խոսեց Ս. Աբրահամ արք. Մկրտչյանը: Ապա վանքի վանահայր Ս. Եղիշե ավագ քին. Սարգսյանը վանքի հոգևորականության անունից ողջունեց միաբանների այցը Ս. Գեղարդ, արտահայտելով այս առթիվ իր ուրախությունն ու անկեղծ հուզումը: Վերջում ոգեշունչ խոսք ասաց Ս. Հայկազուն վրդ. Նաջարյանը, անդրադառնալով Հայ Եկեղեցու դարավոր անցյալին և այս ուխտագնացությունը համարելով միաբաններից յուրաքանչյուրի համար ուխտի վերանորոգման մի նոր ու անմոռաց պահ:

Արարողության ավարտից հետո Ս. Գեղարդա վանքի սեղանատանը հոգևորականությանը տրվեց սիրո ճաշ, որի ավարտին միաբանները իրենց շնորհակալությունները հայտնեցին վանահորն ու տեղի հոգևորականներին՝ սրտաբաց ընդունելության համար, և երեկոյան վերադարձան Մայր Աթոռ:

ՄԱՅՐ ԱԹՐՈՒ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐԻ ՀԱՎԱԲՈՒՅԹԻ 1988 Թ. ՓԵՏՐՎԱՐԻ 18-Ի ՆԻՍՏԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Սույն թվականի փետրվարի 18-ին, առավոտյան ժամը 10-ին, հոգևոր ճեմարանի հանդիսությունների դահլիճում տեղի ունեցավ Մայր Աթոռի երիտասարդ միաբանների երրորդ նիստը:

Նիստի ատենավարն էր Մայր Աթոռի դիվանապետ գերաշնորհ Ս. Ներսես արքեպս. Պոգապալյանը, ատենադպիրը՝ հոգեշնորհ Ս. Ասողիկ վրդ. Արիստակեսյանը: Նիստին ներկա էր նաև Ժիրակի թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Ս. Նարեկ եպս. Ծաքարյանը:

Նիստն սկսվեց խմբովին արտասանված «Հայր մեր»-ով: Ապա բացման խոսքով հանդես եկավ Ս. Ներսես արքեպս. Պոգապալյանը: Սրբազան հայրը մասնավորապես շեշտեց նախորդ օրվա նիստի հաջող

ընթացքը, որից հետո խոսք տրվեց օրվա զեկուցողներից Ս. Հայկազուն ծայրագույն վարդապետ Նաջարյանին:

Հայր սուրբի զեկուցման թեման էր՝ «Մարտիրոսությունը Հայ Եկեղեցում»: Զեկուցող հայր սուրբը նախ ներկայացրեց իր դասախոսության բովանդակությունն ու նպատակը, ապա կանգ առավ մարտիրոս և նահատակ բառերի վրա՝ վեր հանելով դրանց իմաստային տարբերությունները: Եկեղեցու հայրերից ու վարդապետներից մեջբերումներ կատարելով, բանախոսը թափանցեց Եկեղեցու ծիսական կանոնների մեջ և վեր հանեց բացատրելով Եկեղեցու սոցիալական դերը՝ հատկացված մարտիրոսների ու նահատակների:

Այնուհետև հայր սուրբը հատվածներ

ներկայացրեց Թեոդիկի «Գողգոթա հայ հոգևորականության» գրքից, 20-րդ դարի սկզբներին Օսմանյան Թուրքիայի կողմից ծրագրված ջարդերի ընթացքում մահատակված հոգևորականների մասին:

Զեկուցումից հետո տեղի ունեցավ քննարկում հետևյալ հիմնական հարցերի շուրջ.

1. Հայ Եկեղեցու սրբացման կանոնը անցյալում և այսօր՝

ա) ինչպիսի՞ն էր անցյալում:

բ) ինչպիսի՞ն է այսօր:

2. Հայ Եկեղեցու դիրքը 1915 թ. եղեռնի մահադատներից սրբագործելու հարցում:

Երկրորդ զեկուցումով հանդես եկավ հոգեշնորհ Ս. Սասուն արդ. Զմրուխտյանը, որի թեման էր՝ «Հովվի կոչումը»: Զեկուցող հայր սուրբը անդրադարձավ հովվի անձին, գործին ու կոչումին: Խոսելով հովվի անձի մասին, նա վեր հանեց հայ հովվի պատրաստության պայմանները՝ շեշտելով ազգային կողմը, որով հայ հովիվը տարբերվում է մյուս հովիվներից:

Հովվի գործին անդրադառնալով, վեր հանեց նրա նկարագրի, ծանոթությունների, այցելությունների, վարչական-կազմակերպական պարտավորությունների կետերը:

Անդրադառնալով հովվի կոչումին, հայր սուրբը ընդգծեց միաբնակաբնակից հովվի նվիրվածությունը իր կոչումին, վեր հանելով հոգևորականի անմնացորդ նվիրումն իր ժողովրդին և իր Եկեղեցուն:

Զեկուցումից հետո տեղի ունեցավ քննարկում հետևյալ հիմնական հարցերի շուրջ.

1. Հովվի հիմնական առաքելությունը:

2. Հայ հովիվը Հայաստանում և Սփյուռքում (մահություններ և տարբերություններ):

3. Դիմաբերման հարցը Արևմուտքում:

Վերջում միասին փակման խոսքով հանդես եկավ Ս. Ներսես արքեպս. Պողոսյանը:

Նույն օրը, ժամը 12-ին, հավաքույթի մասնակիցները հավաքվեցին՝ գումարելու համար լրացուցիչ միաստ՝ առաջարկելու և քննարկելու իրենց մտահոգությունները: Մտքերի փոխանակումից հետո հավաքույթի մասնակիցները իրենց ասելիքները ամփոփեցին հետևյալ կետերի մեջ.

1. Կազմել հետագա հավաքույթների կազմակերպիչ հանձնախումբ, որի նպատակը լինի միասնապատրաստական աշխատանք տանել և ճշտել հետ այսու հավաքույթներին ներկայացնելիք հարցերը:

Հանձնախումբի անդամներ ընտրվեցին՝

Ս. Հովնան վարդապետ Տերտերյանը.

Ս. Զատիկ վարդապետ Ավետիքյանը.

Ս. Պարզև վարդապետ Մարտիրոսյանը.

Ս. Սասուն արքեպս. Զմրուխտյանը.

Ս. Արքաբան արքեպս. Մկրտչյանը:

2. Սասուն արքեպսին հանձնարարվեց կազմել միաբանական ծրագիր-կանոնագիր:

3. Ծնորհք արքեպսին հանձնարարվեց կազմել միաբանական հասցեարան:

4. Առաջիկա հավաքույթի նյութերի պատրաստություն:

5. Հաղորդագրությունների պատրաստում և առաքում հայ և օտար թերթերին (հայերեն և օտար լեզուներով):

6. Միաբանների փոխայցելություններ:

Ժամը 14.30-ին Վեհարանում Վեհափառ Հայրապետը ճաշկերույթ տվեց հավաքույթի մասնակիցներին: Ծաշկերույթին մասնակցում էին նաև Ս. Ներսես արքեպս. Պողոսյանը, Ս. Նարեկ եպս. Ծաքարյանը: Ծաշկերույթի ընթացքին իրենց խոսքերով հանդես եկան Ս. Հայկազուն ծ. վրդ. Նաշարյանն ու Ս. Ասողիկ վրդ. Արիստակեսյանը:

Վերջում Վեհափառ Հայրապետը տվեց իր Հայրապետական պատգամը:

Ժամը 18.30-ին հավաքույթի մասնակիցները մեկնեցին Երևան, ունկնդրելու «Անուշ» օպերան:

ՄԱՅՐ ԱԹՈՐ Ս. ԷԶՄԻԱԾԻՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔՈՒՅԹԻ 1988 Թ. ՓԵՏՐՎԱՐԻ 19-Ի ՆԻՍՏԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Նույն թվականի փետրվարի 19-ին, առավոտյան ժամը 8.30-ին, Մայր Աթոռի երիտասարդ միաբանների հավաքույթի անդամները ուխտագնացություն կատարեցին Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդամիստ Ս. Սարգիս եկեղեցի: Եկեղեցում մասնակցեցին «Առավոտյան» և «Արևազայի» ժամերգություններին: Այս առթիվ ողջույնի խոսք ասաց Ս. Սարգիս

եկեղեցու ծիսակատար Ս. Հովհաննես ավագ քին. Մարուքյանը: Տեղ հոր սրտահույզ խոսքերից հետո «Ծանապարհ, ճշմարտություն եւ կեանք Քրիստոս. առաջնորդեա հոգւոց մերոց յերկրէ ելանէ յերկինս» (Ժամագիրք) բնաբանով քարոզ խոսեց Ս. Զատիկ վրդ. Ավետիքյանը: Արարողության ավարտից հետո Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդարանի հանդի-

սուբյուկտների դահլիճում կայացավ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի երիտասարդ միաբանների հավաքույթի չորրորդ նիստը:

Նիստի ատենավարն էր Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ գերաշնորհ Ս. Գարեգին եպս. Ներսիսյանը, ատենադպիրը՝ Ս. Եզրասարը. Ներսիսյանը:

Նիստի բացման ու ողջույնի խոսքով հանդես եկավ Ս. Գարեգին եպս. Ներսիսյանը: Սրբազան հայրը մասնավորապես շեշտեց Հայ Եկեղեցու բարեկրթության հարցը, տեղին հիշելով Մաղաթիս արքեպս. Օրմանյանի դեռևս դարասկզբին արտահայտած այն կարծիքը, որ Հայ Եկեղեցին ժամանակ առ ժամանակ ենթարկվել է բարեկրթությունների: Սրբազան հայրը իր խոսքում անդրադարձավ նաև Մայր հայրենիքից արտագաղթի խնդրին, քննադատելով այդ երևույթը և առաջադրելով, որ յուրաքանչյուր հայ հոգևորական, լինի Մայր Հայրենիքում թե Սփյուռքում, գործունեություն ծավալի այդ երևույթի կանխման համար:

Այնուհետև խոսք տրվեց օրվա զեկուցողներից Ս. Ասողիկ վրդ. Արիստակեսյանին: Ասողիկ հայր սուրբի զեկուցման թեման էր՝ «Խորհուրդ արարչագործության և մարդու արարման ու անկման պատումը ըստ Ծննդոց գրքի»: Զեկուցողն իր խոսքում անդրադարձավ մարդու արարչագործության պատմության սկզբնավորմանն ու զարգացմանը, մեղքի և փրկության գաղափարին, մարդու ինքնիշխանությանը, Ադամական մեղքին և այս հարցերի վերաբերյալ Նորկտակարանյան պատասխաններին:

Զեկուցումից հետո տեղի ունեցավ քննարկում հետևյալ հիմնական հարցերի շուրջ.

1. Ժառանգական մեղք:
 2. Մարդու անմեղանչականության հարցը:
- Այնուհետև խոսք տրվեց Ս. Աթել արք.

Օղյուզյանին: Աթել արքեպիսկոպիտ զեկուցման թեման էր՝ «Պատարագի և փոխակերպության վարդապետությունը հայոց մեջ»:

Զեկուցող հայր սուրբը իր խոսքի մեջ անդրադարձավ Հայ Եկեղեցում պատարագի ժամանակ փոխակերպության խորհրդի վերաբերյալ ԺԴ դարում Լատին Եկեղեցուց ներս կազմավորված սխալ պատկերացումներին: Վկայակոչումներ անելով Հայ Եկեղեցու պատմությունից ու մատենագրությունից, զեկուցողը ցույց տվեց այդ տեսակետների անհիմն լինելը:

Քննարկման ժամանակ արծարծվեցին հետևյալ հարցերը.

1. Հայ և Լատին Եկեղեցիների ծիսակատարությունները ս. պատարագի փոխակերպման հարցում:

2. Ս. պատարագի խորհուրդը վավերական համարելու պայմանները:

3. Ս. պատարագ մատուցելու հիմնական միջոցների՝ ցորենի հացի ու խաղողի գինու բացակայության դեպքում ինչո՞վ փոխարինել դրանք:

Նիստի ավարտից հետո մասնակիցները այցելեցին Ծիծեռնակաբերդ՝ Ապրիլյան եղեռնի նահատակաց հուշարձան, և կատարեցին հոգեհանգստյան պաշտոն:

Օրվա երկրորդ կեսին սրբազան հայրը ճաշկերույթ տվեց հավաքույթի մասնակիցներին: Ծաշկերույթի ընթացքին հոգևորականի հայրենասիրական ու եկեղեցամոլ գործունեության մասին ոգեշունչ խոսք ասացին Ս. Գարեգին եպս. Ներսիսյանը, Ս. Հայկազուն ծայրագույն վարդապետ Նաջարյանը, Ս. Հովհաննես ավագ քնն. Մարությանը և ուրիշներ:

Հավարտ ճաշկերույթի հավաքի անդամները իրենց շնորհակալությունը հայտնեցին սրբազան հորն ու Արարատյան թեմի հոգևորականությանը՝ սրտաբաց ընդունելության համար, և վերադարձան Մայր Աթոռ, ճանապարհին այցելելով նաև Երևանի վերանորոգվող Ս. Հովհաննես Մկրտիչ եկեղեցի:

ՄԱՅՐ ԱԹՐՈՒ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐԻ

ՀԱՎԱԶՈՒՅԹԻ 1988 Թ. ՓԵՏՐՎԱՐԻ 20-Ի ՆԻՍՏԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Այսօր, առավոտյան ժամը 10-ին, Մայր Աթոռի Վանատանը տեղի ունեցավ երիտասարդ միաբանների հավաքույթի վերջին՝ եզրափակիչ նիստը: Ատենավարն էր Ս. Հայկազուն ծ. վրդ. Նաջարյանը, ատենադպիրը՝ Ս. Մերովբե արք. Իսախանյանը: Նիստի ընթացքում նախ ամփոփվեցին նախորդ նիստերի արդյունքները: Հայկա-

զուն հայր սուրբը գոհունակությամբ նշեց, որ հավաքի բոլոր մասնակիցները հաճույքով, լրջությամբ ու միլիվածությամբ իրենց մասնակցությունը բերեցին ներկա հավաքի աշխատանքներին: Եվ այսպես հայտնեց, որ միաբանության միջև հաստատված սիրո ու փոխադարձ հասկացողության կապը այսուհետ էլ ավելի

կամրապնդվի ի շահ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի և հօգուտ միաբանության:

Արդյունքների ամփոփումից հետո Ս. Աստղիկ վրդ. Արիստակեսյանը ներկայացրեց իր պատրաստած «Աղօթք միաբանության Սրբոյ Էջմիածնի» խորագիրը կրող աղոթքը, որը միաբանության քննարկումից և որոշ փոփոխություններից հետո՝ հավանության արժանացավ: Սույն աղոթքը արտասանվելու է Մայր Աթոռի յուրաքանչյուր միաբանի կողմից ս. պատարագի ծածուկ աղոթքների շարքում:

Ապա խոսք առավ Ս. Սասուն արդ. Զըմրուխտյանը: Հայր սուրբը անդրադարձավ միաբանական հաջորդ հավաքի ծրագրին առնչվող մի շարք հարցերի, որոնք արժանացան ներկաների հավանությանը:

1. Ցանկություն հայտնվեց այսուհետև Մայր Աթոռի երիտասարդ միաբանների հավաքություններն անցկացնել երկու տարին մեկ:

2. Հաջորդ հավաքությունն պատրաստ ունենալ ներկա հավաքի հաղորդագրությունների գրքով:

3. Առաջարկվեց հաջորդ հավաքին ներկայացվող նյութերի ընտրությունը թողնել յուրաքանչյուր միաբանի հայեցողության:

4. Հաջորդ հանդիպման ընթացքում ազատ ժամանակ թողնել միաբանների անպաշտոն գրույցների համար:

5. Գումարել տեղական հավաքներ, որոնց նպատակը պիտի լինի հող պատրաստել հաջորդ ընդհանուր հավաքության անցկացման համար:

Ս. Հովնան վրդ. Տերտերյանը առաջարկեց Ս. Զատիկ վրդ. Ավետիքյանի և Ս. Սասուն արդ. Զմրուխտյանի պատասխանատվությամբ կազմել հավաքության հաղորդագրությունների գրքով՝ համապատասխան լուսանկարներով:

Վերջում միստի ատենավար Ս. Հայկազուն ծ. վրդ. Նաջարյանը շնորհակալական ու գնահատանքի խոսք ուղղեց Ս. Հովնան վրդ. Տերտերյանին՝ սույն հավաքության կազմակերպման և արդյունավետ անցկացման համար:

Ժամը 12-ին հավաքության մասնակիցները ուխտագնացության մեկնեցին Ս. Խորվիրապի վանք: Վանքի բակում միաբաններին դիմավորեցին ու բարի գալուստ մաղթեցին տեղի հոգևորականները՝ գլխավորությանը վանահայր Ս. Գուրգեն ավ. քնն.

Մուրադյանի: Միաբանական կարճատև աղոթքից հետո ուխտագնացներին ուղղված ողջույնի խոսքով հանդես եկավ վանահայր տեր հայրը: Խոսքի մեջ նա ուրախությամբ անդրադարձավ երիտասարդ միաբանների ուխտագնացությանը Մայր Հայրենիք և մասնավորապես մեր Եկեղեցու մեծագույն սուրբի և առաջին հայրապետի՝ Ս. Գրիգոր Լուսավորչի հիշատակը հավերժացնող Խորվիրապի վանք: Ապա հայրենասիրական ոգեշունչ քարոզ խոսեց Ս. Սասուն արդ. Զմրուխտյանը:

Արարողությունից հետո վանքի սեղանատանը տրվեց ճաշկերույթ, որի ընթացքում Ս. Հայկազուն հայր սուրբը նախ շնորհակալություն հայտնեց տեղի հոգևորականությանը՝ սիրալիր ընդունելության համար, ապա ներկայացրեց վանահոր բազմամյա օրինակելի գործունեությունը՝ ի պատասխանություն մեր Եկեղեցու ու ժողովրդի: Ծաշկերույթին արտաբերվա խոսքով հանդես եկավ նաև Ս. Գուրգեն ավ. քնն. Մուրադյանը:

Ժամը 16-ին հավաքության մասնակիցները վերադարձան Մայր Աթոռ:

Երեկոյան ժամը 19-ին Վեհարանի ընդունելության դահլիճում «Հայ եկեղեցու քրիստոսաբանությունը» թեմայով գեկուցում կարդաց հոգևոր ճեմարանի տեսուչ Ս. Եզնիկ քնն. Պետրոսյանը, ապա տեղի ունեցավ մտքերի աշխույժ փոխանակություն:

Փետրվարի 22-ին, երկուշաբթի օրը, առավոտյան ժամը 11-ին, արտասահմանում ծառայող Մայր Աթոռի միաբանները Սիյուրքահայության հետ Մշակութային կապի կոմիտեում հանդիպում ունեցան Կոմիտեի նախագահ տիար Կառլեն Դալլաքյանի հետ:

Նույն օրը, ժամը 12.30-ին, Հայկական ՍՍՀ Միհասրների խորհրդին առընթեր Հայ եկեղեցու գործերի խորհրդում Մայր Աթոռի միաբաններին ընդունեց Խորհրդի նախագահ տիար Ստեփան Վարդանյանը:

Երեկոյան Վեհարանում հավաքության մասնակիցներին ընդունեց Վեհափառ Հայրապետը և, ծանոթանալով միաբանների կատարած աշխատանքներին, տվեց Հայրապետական իր օրհնությունները և հաջորդություն մաղթեց հետագա գործունեության համար:

ԱՐԲՈՒՆԱՄ ԱՐԵՂԱ ՄԿՐՏՅԱՆ

